

«ԵՍ ԻՐԱՊԷՍ ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՄ, ՈՐ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄՆ ՈՒ ԱՄՐԱՊՆԴՈՒՄԸ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՐՅՆ Է»

Գ. ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐՈՒ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԻ ՏՆՕՐԷՆ ՌԱԶՄԻԿ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ ՀԵՏ

ԽՄԲ. «ՆՅ»-ի. Այս ամառ՝ Յուլիս 10-էն մինչեւ Օգոստոս 20, վեց շաբաթներու երկայնքին, Կեդրոնական Ֆրանսայի հրաքիսային Օվերնեյի Պուրպուլ քաղաքին մէջ, Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը՝ արեւմտահայերէնի ամրապնդման, փոխանցման եւ իւրացման գործընթացները նորարարելու նպատակը հետապնդող հնգամեայ ծրագրի ծիրէն ներս կազմակերպած էր չորս տեսակի մեծ հաւաքներ. - նորարարական ստեղծագործական աշխատանոց, 10-15 տարեկան պատանիներու *Ջարմանագալն* ճամբար, ուսուցիչներու վերաորակաւորման եւ վերապատրաստման միասնեայ դասընթացներ՝ Փարիզի համալսարանի INALCO արեւելեան լեզուներու ուսուցման բաժանումըի հետ գործակցաբար, եւ վերջապէս՝ Օգոստոս 11-էն 20 նոյն վայրին մէջ երիտասարդական Վիքի-ճամբարը, որ արդէն երկու տարի է կանոնաւոր կերպով կը կազմակերպուի Հայաստանի Վիքի կեդրոնին հետ:

Ֆրանսայի մէջ կազմակերպուած այս նախաձեռնութիւնները իրականացան Լիոնէն *«Հազար ու մէկ աշխարհ»* ընկերակցութեան գործակցութեամբ, որ Ֆրանսայի Երիտասարդութեան եւ մարմնամարզութեան նախարարութեան ճանչցում է իբր պատանիներու համար ամառնային եւ արձակուրդային ճամբարներ կազմակերպելու իրաւասու կառույց:

Նորարարական ծրագրին համար Յուլիս 10-էն 17 Պուրպուլ հաւաքուած էին մշակութային, գրական, թարգմանական, թատերական, դերասանական, շարժանկարային, երաժշտական, մանկավարժական արուեստներու շուրջ քառասուն մասնագէտներ ու գործիչներ, որոնք երկրորդ տարին ըլլալով, 7 խմբակներու բաժնուած, շարունակեցին նախորդ տարին ճամբայ հանուած նախագիծերը: *Ջարմանագալն* ճամբարին իրենց մասնակցութիւնը բերին ԱՄՆ-էն, Գանատայէն, Ֆրանսայէն, Աւստրիայէն, Պոլիսէն, 40 պատանիներ եւ շուրջ քսան ուղեկիցներ եւ պատասխանատուներ: Ուսուցիչներու վերաորակաւորման դասընթացներուն մասնակցեցան ԱՄՆ-էն, Ֆրանսայէն, Յունաստանէն, Պոլսէն շուրջ 17 ուսուցիչներ եւ 7 դասախօսներ: Իսկ Վիքի-ճամբարին՝ շուրջ 25 երիտասարդներ, 17-էն 26 տարեկան:

Այս նախաձեռնութիւնները իրագործուեցան Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան Հայկական համալսարաններու բաժանումըի տնօրէն Ռազմիկ Փանոսեանի տնօրինութեամբ, իսկ ծրագրերու իրագործումի պատասխանատուներ էր՝ Անի Կարմիրեան: Ստորեւ կը հրատարակենք վերոնշեալ ծրագրերու իրագործման մասին Պարոն Փանոսեանի հետ «ՆՅ»-ի կատարած հարցազրոյցը:

«Նոր Յտառ» - Ձեր կողմէ մշակուած Կիւլպէնկեան հիմնարկի հնգամեայ ծրագիրը մօտ է իր արարտին: Կարելի՞ էր ներկայացնել այս ծրագրի իրագործման արդընչուող ձեր տպավորութիւնները եւ ընդհանուր գնահատականը:

Ռազմիկ Փանոսեան - Ծրագիրը իր արարտին կը հասնի 2018-ի վերջաւորութեան եւ այժմէն իսկ սկսած ենք խորհրդածել չափորդ հինգ տարիներու մեր ընկերներու մասին: Անցնող տարիներու ընթացքին մեր աշխատանքի կորիզը հանդիսացաւ արեւմտահայերէնի ամրապնդումն ու զարգացու-

մը: Այստեղ պիտի անգրագառնամ այդ ուղղութեամբ առնուած մեր հիմնական քայլերուն, որոնցմէ ամենէն կարեւորը մարդու պատրաստելն էր՝ ուսուցիչներ, մտաւորականներ եւ ստեղծագործող երիտասարդներ: Նշելու այս հանգամանքին վրայ դնելով նախ սկսածք զարգանքներու հետ աշխատիլ որպէսզի մեր կողմէ տրուած նպատաները աւելի արդիւնաւէտ ըլլան: Յետոյ Կիւլպէնկեանը սկսաւ ինք ուղղակի ձեռնարկներ կազմակերպել - ինչ որ նոր երեւոյթ մըն էր-: Ասոր տեսանկի մէկ օրինակը պատանիներու համար կազմակեր-

պուած *Ջարմանագալն* այս ամառն ճամբարն էր: Նշելու գրինք նաեւ արեւմտագիտական (technologique) թեւի վրայ՝ այս մարզէն ներս արեւմտահայերէնի զարգացումը ապահովելու համար: Ըսեմ, թէ 2018-էն սկսեալ կարելի կ'ըլլայ smartphone-երու վրայ արեւմտահայերէնով սրբագրիչ ունենալ:

Երբ 2013-2014-ին սկսանք այս գործը, կ'ենթադրէինք թէ աւելի արագ ընթացքով պիտի յառաջանանք, բայց գործնականին մէջ տեսանք, որ իւրաքանչիւր ծրագրի ետեւ տարուելիք ահռելի աշխատանք եւ կարիքներ կան, ըսել կ'ուզեմ, թէ ճիշդ է որ քիչ մը երկար տեւեց ծրագրերու իրագործումը, բայց լրացուեց որ 2018-ի վերջաւորութեան ի յայտ պիտի գան յաւելեալ արդիւնքներ:

Այս բոլորին զուգահեռ մշակած ենք ուսուցիչներուն համար վերաորակաւորման ծրագիր մը կիբանանի մէջ, Հայկական համալսարանին հետ:

«ՆՅ» - Ի՞նչ կ'ըսէիք Կիւլպէնկեանի Վիքի-ճամբարին մասին:

Ռ.Փ. - Ծամբարները կը կազմակերպուին Հայաստանի Wikimedia հասարակական կազմակերպութեան կողմէ, մեր նպատակը: Կրթականն է Փորթուկալէն ետք երրորդ ճամբարը ստեղծելու համար Ֆրանսայի մէջ, ուր առիթ կը տրուի պատանիներուն եւ երիտասարդներուն արեւմտահայերէնով առցանց յօդուածներ գրելու: Պէտք է ըսել, թէ այս ծրագիրը դրական արդիւնքներ տուաւ եւ բաւական չափով ձեռնարկ մըն է, որ կը շարունակուի: Սոյն ճամբարներու ընթացքին ձեռք ձգուած փորձառութիւնը ցոյց տուաւ, թէ նախ պէտք է լեզուն սիրցնել երիտասարդին եւ որը խանդավառութիւն մը ստեղծել արեւմտահայերէնի շուրջ:

«ՆՅ» - Կրնայի՞ք քիչ մը ընդլայնել այս գաղափարը:

Ռ.Փ. - Այո՛: Ըսեմ թէ մենք անգրագարձանք, որ եթէ 21-րդ դարու սկիզբը կ'ուզենք արեւմտահայերէնը զարգացնել եւ ամրապնդել, պէտք է անպայման լեզուն ո՛չ թէ իրեն պարտադրանք կամ պարտականութիւն, այլ՝ գրաւիչ գործունէք երիտասարդ սերունդին համար. եւ առ այդ՝ մեր աշխատանքներու մէկ կարեւոր մասը այս իրականութեան վրայ հիմնուած է եւ ինչպէս իմ գործակից Անի Կարմիրեանը կ'ըսէ՝ անհրաժեշտ է «հայերէնով բացուիլ աշխարհին», այսինքն՝ երիտասարդին առիթը տալ հայերէնով պարելու իր ամենօրեայ կեանքը, որուն ընթացքին կարեւոր նաեւ հայերէնով ստեղծագործել: Այս գետնի վրայ երեւան եկան հարցականներ

կարգ մը դասական գաղափարներու նկատմամբ, որոնց մասին խորհրդածեցի այս երկու տարուան ընթացքին: Անոնցմէ մէկը հայեցի դաստիարակութեան հարցն է: Ձեւով մը լեզուն կեթթոյլի վերածած ենք, այսինքն՝ հայերէնով Հայոց պատմութիւն, գրականութիւն, լեզու կը սորվեցնենք առանց աշխարհի հետ հայերէնով աղբնշուելու: Այդ պատճառով առանց անգրագառնալու կ'ամրապնդենք այն գաղափարը, թէ անզրեքնը, սպաներէնը կամ ֆրանսերէնը, օրինակ, աշխարհի հետ կապուելու լեզուներ են, բայց ո՛չ հայերէնը: Այս երեւոյթը իրապէս վտանգ մըն է հայերէնի կենսունակութեան համար, որովհետեւ լեզուն կը նուաստացնէ ու մէկ նիւթի լեզու կը գարձնէ, եւ այդպէս տարիներու ընթացքին ան կը սկսի իր այժմեականութիւնը կորսնցնել, դառնալով գեղեցիկ, բայց սառած յուշապատկեր մը: Կը յիշեմ երբ 10-12 տարեկան էի եւ կրթական հայկական դպրոց կը յաճախէի՝ մեր հայերէնի դասագիրքը ամէն ինչի մասին կը խօսէր եւ մենք օրինակ գիտութիւնը կը սորվէինք հայերէնով: Ժիշդ է որ ժամանակները փոխուած են, բայց աշխարհին հայերէնով բացուելու գաղափարը միշտ կը մնայ այժմեական: Եթէ մենք ընդհանուր գիտելիքները սորվինք այլ լեզուներով եւ միայն հայերէնը՝ հայերէնով, այդ պարագային պատանիի մտքին մէջ երկուսութիւն պիտի ստեղծուի եւ ան պիտի խորհի, թէ հայերէնը՝ հնութեան, իսկ միւսները՝ նորութեան լեզուներ են: Եւ հո՛ս է, որ կը կայանայ վտանգը: Ժիշդ այդ պատճառով ալ սկսած ենք մեր կրթական ծրագրերու ընթացքը փոխել, կեդրոնանալ հայերէնի վրայ, պատանիին ու աշակերտին եւ ուսուցիչներու վերաորակաւորման վրայ՝ Սփիւռքի ծիրէն ներս:

«ՆՅ» - Կեդրոնացալով ամառնային մէկուկէս ամսուան ճամբարին վրայ, որուն առաջին շաբաթը յատկացուցիք այսպէս կոչուած՝ նորարար-կեդրոններու խմբակին, երբ 40 մասնակիցներ համախմբուեցան եւ եօթը տարբեր մարզերու մէջ խմբային աշխատանոցներ կազմակերպեցին, արդեօք այդ խումբին աշխատանքները շօշափելի արդիւնքի մը յաճաքեցա՞ն:

Ռ.Փ. - Ըսեմ, թէ այս վեց շաբթուան ընթացքին չորս տարբեր նախաձեռնութիւն առած էինք, որոնք իրարու հետ շղջուած էին: Առաջինը ձեռք բերեց մէկ շաբթուան ծրագիրն էր, ուր հրաւիրեցինք մշակույթի եւ կրթական մարզի մէջ նորարարութեան հակամէտ գործիչներ, որպէսզի գան եւ հայերէնով ստեղծագործեն: Անոնք եկան եւ սկսան հայերէնով կրթական միջոցներ ստեղծել, որոնց քիչ վերջ պիտի անգրագառնաւ: Երկրորդ բաժինը *Ջարմանագալն* ճամբարն էր, որու արեւմտահայերէնով տարբեր ձեռնարկներուն մասնակցեցան 40-ի մօտ երախաներ

Photo © «ՆՅ»/Harcich

և պատանիներ (10-էն 15 տարեկան): Այս խումբին մէջ կային հայերէն չգիտցող, հայերէն քիչ գիտցող եւ սահուն հայերէն խօսողներ: Տարբեր երկիրներէ եկած այս անձերուն հասարակաց լեզուն հայերէնն էր: Պէտք էր տեսնէիք, թէ այս շորս շաբթուան ընթացքին ինչպէ՛ս բարելաուեցաւ անոնց հայերէն լեզուի իմացութիւնը: Անոնք սկսան արեւմտահայերէնով վիճարկումներ կատարել, բարդ գաղափարներ արտայայտել: Ասոր հետ կապուած՝ ունեցանք հայկական դպրոցներու 15 ուսուցիչներ, որոնք INALCO-ի հետ գործակցաբար ուսուցչական վերաորակաւորման դասընթացքի հետեւեցան, միաժամանակ ամէնօրեայ շփում ունենալով ճամբարի պատանիներուն հետ: Իսկ շորսը գածիքը կը վերաբերի Վիքի-ճամբարին:

Այս բոլոր «միջոցները» կամ «գործիքները» ուսուցիչները յետագային իրենց դասարաններուն մէջ պիտի կարենան օգտագործել: Տեղեկացնեն, թէ այս ամէնը տարուան վերջը պիտի դրուի կայքէջի մը վրայ եւ մատչելի պիտի ըլլայ բոլոր անոնց, որոնք կ'ուզեն արեւմտահայերէնի գործածութեան դաշտը ընդլայնել: Յառաջիկայ հինգ տարիներուն՝ մեր նպատակը այս ծրագրերու աւելի ընդլայնումն ու տարածումն է:

«ՆՅ» - Դուք քիչ առաջ անդրադարձաք մարդու զգացման հիմնական խնդրին, որ կ'ենթադրէ նաեւ որոշ հայեցակարգի փոփոխութիւն, որպէսզի վերաորակաւորման կամ վերապատրաստման միջոցները ծառայեն յստակ նպատակներու: Ըսել է, թէ աշխարհընկալման եղանակ մը կայ, որ պէտք

դափարը. եթէ պիտի օժանդակեն պէտք է նաեւ այդ օժանդակութեան մասին հարցադրում կատարես, որպէսզի գործնաւ, թէ տուածդ ի՞նչ ազդեցութիւններ կ'ունենայ եւ ի՞նչ կը փոխէ ընկերութեան կեանքին մէջ: Մեր պարագային՝ հարցը կը վերաբերի լեզուին, մշակոյթին եւ ինքնութեան: Հետեւաբար հարցում կ'ուղղենք, թէ մեր տրամադրած նպատակը ի՞նչ նպատակի պիտի ծառայէ եւ ի՞նչ պիտի փոխէ: Արդարեւ մեր իրականութեան մէջ փոփոխութեան ենթակուելիք շատ բաներ կան: Արդ, անդրադառնանք փիլիսոփայական քանի մը կէտերու:

Առաջին հարցումը պիտի ըլլայ այն, թէ արդեօք կ'ուզենք արեւմտահայերէն լեզուն պահպանել ու զարգացնել, թէ ոչ: Կարգ մը մտքի կրնան ըսել, որ անիմաստ է Սփիւռքի մէջ փորձել ինքնութիւն եւ մասնաւոր լեզու պահել: Եւ բացարձակապէս կը մերժեն պարտուողական այս մտածելակերպը, որ գծախտաբար տարածուած է: Այս առընդեմումը մենք յստակ որոշում կայացուցած ենք, որ արեւմտահայերէնի զարգացումն ու ամրապնդումը կարեւոր է: Այս պարագային երկրորդ հարցումը կ'ըլլայ այն թէ՛ ինչպէ՛ս պիտի զարգացնենք արեւմտահայերէնը: Եւ ճիշդ հո՛ս է, որ մէջտեղ կու գայ սփիւռքակեցումը ըլլալու գաղափարը: Ես իրապէս կը հաւատամ, որ արեւմտահայերէնի զարգացումն ու ամրապնդումը կարգաւորուին ու ամրապնդուին Սփիւռքի հարցին է եւ ան է որ պէտք է կարենայ այս հարցին լուծումները գտնել իր իրականութեան ու կարիքներուն հիման վրայ: Իսկ Սփիւռքի ղեկավարները պէ՛տք է գտնանան այդ պատասխանատուութիւնը եւ շնորհակալ լինելու պիտի ըսեն, միայն Հայաստան հողովելով ու ամէն ինչ լուծումը երեւանէն սպասելով: Յետեղենք Սփիւռքի ղեկավարները, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մէջ, մեր գաղութները կերտեցին. հայաստանութեան ոչ միայն կը հաւատաստին, այլ նաեւ՝ զայն իրագործեցին իրենց շնորհքով ու իրենց գաղութներու հնարաւորութիւններով: Հիմա կարծես ելած ենք մեր գաղութները տկարացնելու ի նպատակ Հայաստանի, մեր հարցերուն պատասխանը փնտռելով երկրի մը մէջ, որուն համար արեւմտահայերէնը եւ նոյնիսկ Սփիւռքի մարտահրաւերները այդքան ալ կեդրոնական հարցեր չեն: Բայց թող սխալ չհասկցուին ըսածներս, թէ Հայրենիքը կարեւոր չէ ու դեր մը չունի. մասնագիտական ծիրին մէջ Հայաստանի համալսարանները եւ մասնագէտները կարեւոր որոշողներն են: Բայց անցնող 3-4 տարիներու ընթացքին անդրադարձանք, թէ մանկավարժական եւ մեթոտաբանական գետնի վրայ Սփիւռքի եւ Հայաստանի միջեւ մտեցումներու շատ մեծ տարբերութիւններ կան: Հայաստանի մանկավարժական մտեցումը չի յարմարի արեւմտեան

Սփիւռքին: Արեւմտեան Սփիւռքը պէտք է իր մանկավարժական մտեցումները օգտագործէ իր գաղութներուն համար եւ ձեռք առնէ այն միջոցները որոնց վրայ պիտի կերտուին լեզուն եւ մշակոյթը: Ահաւասիկ, այս է սփիւռքակեցումը ըլլալու գաղափարը: Հարկաւ խօսքը դասական Սփիւռքին մասին է: Իսկ նոր Սփիւռքը որ կազմուեցաւ յետանկախութեան շրջանին, բոլորովին ուրիշ մարտահրաւերներ ունի եւ լուրջ հարցեր կը դիմագրաւէ: Այնտեղ, Հայաստանի ղեկավարութեան վերապահումն է մեծ դեր, որ կը ներառէ արեւելահայերէնի ամրապնդումն ու զարգացումը:

«ՆՅ» - Հնո ուրիշ հարց մըն ալ կայ. արտագաղթի հետեւանքով՝ բոլոր անոնք, որոնք Հայաստանէն կը հեռանան, իրենց պիտի ըսեն որ Սփիւռքը կ'ազդեցնէ իր կրթութեանը վրայ: Արդեօք արեւմտահայերէնի զարգացումն ուղղութեամբ կատարուող մեթոտական հետազոտութիւնները կրնա՞ն օգտակար ըլլալ արեւելահայ Սփիւռքին:

Ռ.Փ. - Ձեր հարցումը երկու հիմնական բաժիններ ունի. առաջինը այն որ՝ դասական Սփիւռքը կրնա՞յ ձեռնով մը օրինակ հանդիսանալ նոր Սփիւռքին, իսկ երկրորդը բաժինը կը վերաբերի Հայաստանի պետութեան դերին եւ ունեցած միջոցներուն: Մեր ձեռք ձգած փորձառութիւններ արեւելահայ Սփիւռքի պարագային գործարկելու համար պէտք է յստակ ուսումնասիրութիւններ կատարել նկատի ունենալով, որ այս նոր զանգուածը բոլորովին տարբեր պայմաններով եւ հոգեբանութեամբ ստեղծուած Սփիւռք մըն է: Դասական Սփիւռքը իր հայրենիքը կորսնցուցած էր եւ մասնաւոր մտաւորական առաջին սերունդը ամէն ձեռով փորձեց ինքնութիւն մը կերտել Սփիւռքի մէջ եւ յաջողեցաւ: Փաստը այն է, որ այսօր 100 տարի վերջ մենք հոս նստած արեւմտահայերէն կը խօսինք եւ զիրար կը հասկնանք:

Նոր Սփիւռքի պարագային երկու հարց կը ծագի. մէկը այն որ այսօր գոյութիւն ունի անկախ Հայաստանը: Իսկ երկրորդ հարցը կը վերաբերի յետուկետական շրջանի մշակոյթին: Դասական Սփիւռքը ի՞նչ պէտք է լուծէր իր գիտարութիւնները, իսկ նոր Սփիւռքի ետին 70 տարուան սովետական փորձառութիւնը կայ եւ առկայ է շատ անգամ այն հոգեբանութիւնը, թէ ի վերջոյ անցեալին պէ՛ս մէկը իր կարիքները կը հոգայ: Այսօր՝ 20-25 տարի վերջ, որոշ խաւեր սկսած են մէջտեղ գալ կարգ մը երկիրներէ մէջ, որոնք կը խորհին վերակազմակերպուելու եւ նոր կառուցելու ստեղծելու մասին, ինչ որ դրական երեւոյթ մըն է: Նաեւ տարբեր գա-

Նորարարական աշխատանոցէն (Փրանսա-2017)

Photo © «Nor Hranich»

Հարմանազան ճամբարէն (Փրանսա-2017)

Photo © «Nor Hranich»

վերագոհուելով առաջին շաբթուան ծրագրին, քիչ մը խորքին ըլլալով պէտք է օրինակներով բացատրեն: Երբ կ'ուզես լեզու մը սորվիլ կամ սորվեցնել, կրնաս երթալ համացանցի վրայ եւ video-clip-ներով գտնել ամէնօրեայ լեզուի մը օգտագործման եղանակները: Այս առումով կան դաստիարակչական բազմաթիւ տեսերիզներ: Հայերէնի պարագային՝ նման դիւրութիւն կամ գոյութիւն չունի, կամ ալ եղածը անբաւարար է: Ուրեմն այդ մէկ շաբթուան ընթացքին ստեղծեցինք երիզներ, ինչպէ՛ս՝ խաղեր, երգեր, դաստիարակչական գործիքներ:

Ե փոխուի, սփիւռքակեցումը ըլլայ եւ ո՛չ անպայման հայաստանակեցում: Այս կէտի՞ց վրայ է, որ կ'ուզեիք շեշտը դնել:

Ռ.Փ. - Անշուշտ, եւ ճիշդ է ձեր մատնանշումը: Այս առումով վստահաբար պահպանողական շրջանակները պիտի արձագանգեն, ըսելով թէ՛ կ'իւրացնեն ջարդ միայն դրամ կու տար, իսկ այսօր տարբեր աշխարհահայեացքով կը մտնենալ հարցերուն: Միւս կողմէ պէտք է ըսել թէ՛ ասիկա ո՛չ թէ միայն մեր մտեցումն է, այլ՝ բարեխրական (philanthropic) ամբողջ աշխարհին, ուր կայ հետեւեալ գա-

ՊՈՒՄՆԵՐՈՒ մէջ եկեղեցւոյ շուրջն այլ որոշ համախմբում մը կայ: Բայց եւ այնպէս, կարելի է դասակարգել Սփիւռքի փորձառութեանն շատ բաներ սորվիլ, որոնցմէ ամենէն հոյակապը սփիւռք կերտելու գաղափարն է ինքնուրոյն պայմաններով ու կարողութիւններով: Միւս կողմէ այլ նոր Սփիւռքը չունի դասական Սփիւռքի դիմագրաւած խնդիրները, ինչպէ՛ս՝ կուսակցական պայքարներ, բաժանումներ եւ այլն:

Իսկ Հայաստանի ղեկավարութեան գերին վերաբերող հարցումը պէտք է չլնի իշխանութիւններուն: Եւ անձնապէս կը խորհրդէ, թէ պետութիւնը պէտք է նոր Սփիւռքի հետ կապ պահելով այդ համայնքներուն իւրայատուկ կարիքներուն ու մարտահրաւէրներուն անդրադառնալ, մանաւանդ Ռուսաստանի գաղութներու պարագային: Հոս օրինակով պիտի խօսիմ. Պոլսոյ մէջ 50-էն 60 հազար Հայեր կ'ապրին, որոնք ունին հայկական 17 դպրոցներ: Ռուսաստանի մէջ, կ'ըստի թէ շուրջ երկու միլիոն Հայ կայ, բայց հոն ամէնօրեայ նոյնիսկ մէկ դպրոց չկայ, որուն հետեանքով ալ լեզուն կորսուելու վտանգին առջեւ կը գտնուի: Հոն կան ընտանիքներ, ուր զատկը եւ ծնողքը նոյն լեզուն չեն խօսիր, հետեւաբար այնտեղ մէկ կամ երկու սերունդ վերջ լեզուական ձուլումը անխուսափելի է: Այս պարագան շատ մտահոգիչ է:

«ՆՅ» - Յատկապէս Ֆրանսայի եւ ԱՄՆ-ու պարագային, ամբողջ տասնամեակներ արեւմտահայերէն դասաւանդած դպրոցները ընդունեցին հայաստանցի աշակերտներ, որոնց համար արեւելահայերէնի դասընթաց եւ կրթական ծրագիր չէ նախատեսուած: Իսկ Հայաստանի պետութիւնը՝ Կրթական նախարարութիւն, Սփիւռքի նախարարութիւն շատ հեռու են մնաց կրթական խրթին հարցեր լուծելու կարողութեան: Այսօր կարելի է ըսել նաեւ որ Սփիւռքի կարգ մը դպրոցներու աշակերտներէն գերակշիռ մասը հայաստանցի է եւ արեւմտահայերէն կ'ուսանի: Կիւլպէնկեանի պատաստած ուսուցիչները ինչպէ՛ս կը դիմագրաւեն այս խնդիրը: Կամ, Սախաւտեսա՞մ է որեւէ ծրագիր հայերէնի երկու լեզուանիւղերու գոյակցութեան մասին, Արեւմտեան Եւրոպայի եւ ԱՄՆ-ու դպրոցներէն: Գերազանց:

Ռ.Փ. - Շատ բարձր է հարցումը: Մեր մօտեցումը այն է, որ երկու ճիւղերը իրարու հետ շատ լաւ կրնան գուգահեռաբար գոյատեւել, իրարու հետ շատ հանգիստ հաղորդակցիլ առանց որ մէկը միւսին վրայ իշխէ կամ պարտադրէ: Այսինքն՝ գործնական գետնի վրայ, կը խորհիմ թէ գաղութները պէտք է կարելիութիւնը ունենան արեւելահայ մանուկին (եւ ընտանիքին) արեւելահայերէն դասուանել, իսկ արեւմտահայ մանուկին՝ արեւմտահայերէն: Յաւօք սրտի, Հայաստանի մէջ կը հանդիպինք այն գա-

ղափարին, որ արեւմտահայերէնը բարբառ է, հին է, գրաբարի մէկ տեսակն է... այսինքն հասկացութեան ու յարգանքի պակաս մը կայ: Սփիւռքի պարագային՝ երբեմն հակառակը կը տեսնենք. որ այս կամ այն դպրոցը միայն արեւմտահայերէն է եւ պէտք է արեւելահայերէն խօսող երախան ստիպուի արեւմտահայերէն սորվելու: Այս ալ սխալ է ու դատապարտուած է ձախողութեան. ընտանիքը հեռու կը պահէ գաղութը: Բարեբախտաբար, Սփիւռքի շատ մը գաղութներու մէջ այս մտայնութիւնը բաւական փոխուած է: Իսկապէ՛ս սխալ է Հայաստանէն եկած ուսուցիչներուն պարտադրել, որ արեւմտահայերէն դասուանողեն: Ատիկա կ'ըլլայ տարօրինակ եւ խորթ, նոյնիսկ շինծու հայերէն մը:

«ՆՅ» - Կարելի է գիտնալ թէ Երեւանի համալսարանի գիտաժողովը ի՞նչ առաջարկներ մէջտեղ բերաւ Ռուսաստանի նոր Սփիւռքը կազմակերպելու առումով: Միւս կողմէ, Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ ալ պայցած են այդպիսի նոր սփիւռքներ եւ անոնց մասին ալ պէտք է խորհիլ:

Ռ.Փ. - Ռուսահայ Սփիւռքի մասին շատ քիչ գիտատեղեկացումներ տարուած է: Այդ առումով Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը օժանդակեց երեւանի Պետական համալսարանին, որպէսզի գիտաժողով մը կազմակերպէ Ռուսաստանի Սփիւռքի մասին: Առաջին անգամն էր, որ այդ թեմայով գիտաժողով մը կը կազմակերպուէր, որուն մասնակցեցան Ռուսաստանի զանազան գաղութներու մտաւորականներ, գիտնականներ, մասնագէտներ, որոնք նախապէս չէին հանդիպած իրարու: Անոնք պատմեցին օրինակ, թէ Ռուսաստանի մէջ քանի մը դպրու անցեալ ունեցող գաղական Սփիւռք մը կայ, որ կ'ուզէ հայերէն սորվիլ, հայկական դպրոց ունենալ, բայց այս հարցը չի՛ հետաքրքրիր նոր Սփիւռքի անդամները: Տարօրինակ է ցաւով իրողութիւն մէջ: Հետեւաբար այդ շրջանին մէջ պէտք է հսկայական աշխատանք տարուի եւ Հայաստանի պետութիւնն ալ մեծ դեր կրնայ խաղալ:

Ինչ կը վերաբերի երեւանի գիտաժողովին, հոն արժարժուած նիւթերը առանձին պիտի հրատարակուին համալսարանին կողմէ: Դիտաժողովը առաջին քաջ մըն էր: Յուսած այդ ընթացքը կը շարունակուի եւ յաջորդ հանդիպումին յստակ առաջդրանքներ կ'ըլլան, հիմնուած գիտական հետազոտութիւններու վրայ:

Ինչ կը վերաբերի Արեւելեան Եւրոպայի գաղութներուն տեղեկացնեմ, թէ Կիւլպէնկեանի օժանդակութեամբ՝ Փրակայի «Օրեր» հանդէսը ամիսը անգամ մը այդ ցամաքամասի մէկ գաղութին մասին տեղեկութիւններ կը հաղորդէ հանրութեան:

«ՆՅ» - Զարմանալի է, որ Հայաստանի պետութիւնը մինչեւ

հիմա այս ուղղութեամբ նախաձեռնութիւն չէ առած: Զէ՞ք կարծեր, որ մնաց գիտաժողովի մը կազմակերպումը պետութեան պատասխանատուութեանց մաս կը կազմէ:

Ռ.Փ. - Մենք երեւանի համալսարանի Սփիւռքագիտութեան ամպիոնին հետ գիտական հողի վրայ կազմակերպեցինք այդ ձեռնարկը: Իսկ Սփիւռքի նախարարութիւնը յառաջիկային պիտի կազմակերպէ Սփիւռք-Հայաստան 6-րդ համաժողովը, որուն բնականաբար պիտի մասնակցին նաեւ Ռուսաստանի հայ գաղութներու ներկայացուցիչներ:

«ՆՅ» - Դուք ի՞նչ տպատրութիւն ունիք Հայաստան-Սփիւռք իրերապաշարի համաժողովներէն:

Ռ.Փ. - Ես գրեթէ բոլոր համաժողովներուն մասնակցած եմ: Անդրապիկ ժողովը շատ տպաւորիչ էր, նկատի ունենալով որ առաջին անգամն էր, որ այդպիսի տարրութեամբ համագումար մը կը կազմակերպուէր: Կրնամ ըսել, թէ այդ ժողովները Հայաստանի եւ Սփիւռքի ներկայացուցիչները բով բովի բերելու առիթ կը հանդիսանան եւ նման ձեռնարկներ Հայաստանի քաղաքականութեան մաս կը կազմեն:

«ՆՅ» - Նոր հայեցակարգ մը ստեղծելու առումով՝ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը յատկապէս Սփիւռքի կարեւորագոյն կազմակերպութիւններուն հետ գործակցելու եւ անոնց օժանդակութիւնը ապահովելու անհրաժեշտութիւնը կը զգա՞նք, թէ՛ ոչ:

Ռ.Փ. - Կիւլպէնկեանը միշտ ալ Սփիւռքի զանազան կազմակերպութիւններու հետ կ'աշխատի: Յաջորդ հեղամեակին - ինչպէս ըսի՝ պիտի շարունակենք շեշտը դնել արեւմտահայերէնի զարգացման վրայ: Եւ ասիկա յաջողցնելու համար անպայման մեր շուրջ պէտք է համախմբենք մտաւորականներ ու զանազան կազմակերպութիւններ, զանոնք ներդրուելով մեր ծրագրերուն մէջ: Միանական ուժերով աշխատանք պիտի տանինք, բայց գործակցութեան եղանակները տակաւին որոշուած չեն: Եթէ կ'ուզենք արեւմտահայերէնի ամրապնդման շարժումը յաջողցնել, անհրաժեշտ է համափիւռքեան ուժերու ներգրաւումը:

Յարգ. մեր աշխատանքները ընդհանրապէս կեդրոնացուցած ենք Եւրոպայի ու Միջին Արեւելքի մէջ եւ որոշ չափով ալ կը գործակցինք Հիւսիսային Ամերիկայի հետ: Սակայն 2018-2019-ին աւելի պիտի ընդլայնենք մեր գործունէութեան դաշտը:

«ՆՅ» - Ձեր աշխատանքները ինչպէ՛ս կը դիմաւորուին դասական Սփիւռքի կուսակցութիւններուն կամ կազմաւորում կառոյցներուն (եկեղեցի, ՀԲԸՄ եւ այլն) կողմէ:

Ռ.Փ. - Կիւլպէնկեանը ընդհանրապէս կը ձգտի ամէնուհետ հետ լաւ յարաբերութիւններ մշակելու: Ըսեմ, թէ արեւմտահայերէնի զարգացման գաղափարը մէջտեղ

եկած է զանազան կազմակերպութիւններու ղեկավարութեանց եւ մտաւորականութեան հետ խորհրդակցութեամբ: Մենք անշուշտ որեւէ ձեռով քաղաքականութեամբ չենք զբաղիր եւ քաղաքական որեւէ դիրքորոշում չունինք այս կամ այն նիւթին վերաբերեալ:

«ՆՅ» - Քիչ առաջ խօսեցանք Սփիւռքի կազմակերպութիւններուն հալաստանակերպումը մօտեցումին մասին, իսկ Կիւլպէնկեանը մեր հայեցակարգի եւ հարցերու նոր ընկալումի շուրջ ծրագրեր կը մշակէ: Հետեւաբար, հոս տեղ մը գաղափարական բախում մը կը ստեղծուի, որ թերեւս կը խլընդուէ ձեր ամեցօրեայ աշխատանքները, կամ ալ ընդհակառակն՝ խթան կը հանդիսանայ հասարակաց նոր եզր մը ստեղծելու գործընթացին:

Ռ.Փ. - Յարգ. բարեբախտաբար մեր յարաբերութիւնները գաղափարական բախումներու չեն յանգած: Մենք մեր ծրագրերը կը մշակենք, ուրիշները՝ իրենցը: Կը գործակցինք հոն՝ ուր նպատակները կը համընկնին: Բնականաբար կրնայ պատահիլ, որ մարդիկ մեր մօտեցումներուն համաձայն չըլլան եւ գաղափարական տարբերութիւններ երեւան ելլեն, բայց հակասութիւններու տանելու պէտք չկայ: Մենք մեր տեսակէտը պարտադրելու որեւէ միտում չունինք: Միւս կողմէ, բախտաւոր ենք որ մեր ծրագրերը իրագործելու ֆինանսական միջոցները ունինք եւ բոլորովին անկաս ենք: Հայաստանի մէջ ալ ծրագրեր կը մշակենք, կը գործակցինք Սփիւռքի նախարարութեան հետ եւ այլն: Ամփոփելով գործի մը կամ իւրայատուկ նպատակի մը շուրջ կը համախմբուինք, կ'աշխատակցինք, եւ ոչ թէ քաղաքական կամ գաղափարախօսական մօտեցումներու շուրջ: Պէտք չէ մոռնալ, որ Կիւլպէնկեանը հայկական գաղութային կազմակերպութիւն մը չէ, այլ՝ փորձով արեւմտահայերէնի գործունէութեամբ, որուն մէկ մասնիկն է հայկական բաժանումները:

«ՆՅ» - Այս հարցումն կը վերաբերի մշակութի կալուածին: Ի վերջոյ, լեզու մը ամրապնդելու եւ զարգացնելու պէտք է առաջնորդէ նաեւ մշակութային կեանքի ձեւաւորման, որովհետեւ մշակութիւնն է, որ կ'ապրեցնէ լեզուն, իսկ լեզուն ալ մշակութի կը ստեղծէ: Համալսարանի կեանք ունեցող հաւաքականութիւններէն են, որոնք կրնան ապրեցնել լեզուն: Իսկ ի՞նչ կ'ընէիք այն միջավայրերուն մասին, ուր քաղաքական գետնի վրայ պետական համակարգը դժկամ է օտար տարրերուն տրամադրելու իրենց պատշաճ տեղը: Այս առումով տեղական լեզուի հետ փոխաբարեութեան առումով որեւէ աշխատանք կը տարուի՞:

Ռ.Փ. - Կիւլպէնկեանը իբրեւ հիմնարկ որեւէ երկրի տեղական համայնքներու ներքին գործերուն

CROIX BLEUE DES ARMÉNIENS DE FRANCE

SECTION SEVAN DE VIENNE
9, rue du Cirque
38200 VIENNE

ATELIER DE CUISINE

**Samedi 23 septembre 2017 à 15H
à la MCA de Vienne**

Houmous

Pâtisseries orientales Pakhlava...

PAF. : 15 €

Date limite d'inscriptions : 20 septembre 2017

Renseignements : CBAF section de Vienne
9 rue du Cirque – 38200 VIENNE
cbafvienne @ aliceadsl.fr

ème

AU COLLÈGE SAMUEL MOORAT
à Sèvres

Les 9 & 10 décembre 2017

Réservez votre week-end

ՏԱՐԵՎԵՐՁԻ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԻ
ՍԱՍՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Ծէն Ֆրանսա

Ծարաթ, Կիրակի Դեկտեմբեր 9-ին եւ 10-ին

չի միջամտեր: Մենք կրկան նստած՝ շենք կրնար եւ շենք այուզեր օրինակ Ֆրանսայի կամ Ամերիկայի հակա-կան համայնքներու տեղական կամ քաղաքական հարցերով զբաղի: Այդ հարցերը մեր առաքելութեան մաս չեն կազմեր: Մենք պարզապէս կրնանք, օրինակի համար՝ Ֆրանսայի դպրոցներուն հետ աշխատիլ մանկավարժական մեթոտաբանութեան զարգացման առնչութեամբ: Մենք կրթական համակարգերու եւ մտաւորականութեան հետ աշխատելով մարդու կը պատրաստենք: Իրաքանչիւր գաղութի ղեկավարութեան պարտականութիւնն է տեղական հարցերով զբաղիլը եւ անոնց լուծումներ գտնելը:

«ՆՅ» - Ինչպէս ծանօթ է՝ Կիւպէնկեան հիմնարկութիւնը տասնեակ տարիներէ ի վեր բազում կրթաթոշակներ կը յատկացնէ համալսարանական հայ ուսանողներուն: Արդեօք այդ ծրագիրը նոյն թափով կ'ընթանայ:

Ռ.Փ. - Անշուշտ: Ճիշդ է, որ այդ մասին շատ շենք խօսիր, բայց միայն անցեալ տարի շուրջ 800 հազար եւրոյի գումար յատկացուցած ենք կրթաթոշակներու –մեր տարեկան պիտոճէին մէկ երրորդը–: Մեր բաժանմունքի ստեղծման առաջին օրէն կրթաթոշակներ տրամադրած ենք եւ այդ գործը կը շարունակենք: Հայաստանի մէջ ալ ներդրումներ կը կատարենք: Օրինակ, այս տարի պիւրքագիտութեան նուիրուած ամառնային դպրոցներ կազմակերպեցինք: Կ'օժանդակենք նաեւ հայերէնիբի հրատարակչական մարզին եւ կը քաջալերենք արեւմտահայերէնով գիրքեր հրատարակելու աշխատանքը: Թուրքիոյ մէջ ալ կը գործակցինք յառաջադէմ կազմակերպութիւններու հետ, հայ մշակոյթը ծանօթացնելու եւ տարածելու նպատակով ու հեռանկարով:

Տեսակցեալ՝
ՃԻՐԱՅՐ ՉՈՒՒՔԵԱՆ

LA GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE DE LA SAINTE-CROIX

DIMANCHE 17 SEPTEMBRE 2017

L'Association Sainte-Croix vous invite à fêter, ensemble,

LA SAINTE CROIX

Dans le cadre prestigieux du Collège des Pères Mekhitaristes, dépositaire des souvenirs de l'histoire des Arméniens et des Français, nous vous proposons une journée de fête communautaire avec le programme suivant:

- 11:00
Divine Liturgie dans le grand salon du Collège
- 13:00
Repas sous les frondaisons
Animation musicale
Danse
Animation pour les enfants
Tirage de la Grande Tombola

Collège des Pères Mekhitaristes
25 rue Troyon à Sèvres

RÉSERVEZ EN LIGNE!

sur le site: www.armeniencatholique.fr

Divine Liturgie

Repas sous les frondaisons

Tirage de la Grande Tombola

Familiale

et Danse

Amicale

TIRAGE DE LA GRANDE TOMBOLA

PREMIER PRIX

WEEK END À PRAGUE POUR 2 PERSONNES
3 JOURS / 2 NUITS
VOL + TRANSFERTS + HÔTEL

OFFERT EN PARTENARIAT AVEC:
ARAX VOYAGES

DEUXIÈME PRIX

CROIX ARMÉNIENNE AVEC SA CHAÎNE EN OR 750
OFFERT PAR
JOAILLIER CRÉATEUR VAN DIAM

**TROISIÈME PRIX
UN TABLEAU DU PEINTRE FERDI ZIPCI**